

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Szczecinie

LSZ.410.006.04.2018
P/18/098

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Szczecinie
ul. Jacka Odrowąża 1, 71-420 Szczecin
T +48 91 831 39 00, F +48 91 831 39 66
lsz@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/18/098 - Wykorzystywanie naturalnych surowców leczniczych w lecznictwie uzdrowiskowym.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Szczecinie.
Kontrolerzy	1. Ewelina Czerepska, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LSZ/82/2018 z 24.04.2018 r. 2. Bogumiła Mędrzak, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LSZ/95/2018 z 23.05.2018 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Uzdrowisko Polczyn Grupa PGU S.A. ¹ , ul. Zdrojowa 6, 78-320 Polczyn-Zdrój.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Romuald Michel, Prezes Zarządu Spółki ² od 20 czerwca 2017 r. Wcześniej funkcję tę pełnili: od 1 stycznia 2015 r. do 24 maja 2016 r. Wojciech Krasoń, od 25 maja 2016 r. do 19 czerwca 2017 r. Krzysztof Czaja. (dowód: akta kontroli str. 3)

II. Ocena kontrolowanej działalności³

Ocena ogólna

W okresie objętym kontrolą⁴, Spółka udzielała świadczeń opieki zdrowotnej w leczeniu uzdrowiskowym, z wykorzystaniem w zabiegach bodźcowych⁵ naturalnych surowców leczniczych, tj. borowiny i wody leczniczej (solanki).

Zabiegi z użyciem wody leczniczej (solanki) stanowiły 26,7%⁶ zabiegów bodźcowych finansowanych przez NFZ⁷, a borowiny – 54,5%⁸.

Do wykonywania 18,8%⁹ zabiegów bodźcowych Spółka wykorzystywała produkty, które nie były naturalnymi surowcami leczniczymi, tj. techniczny dwutlenek węgla¹⁰.

¹ Dalej: Spółka.

² Dalej: Prezes Zarządu.

³ NIK stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie. W niniejszym wystąpieniu zastosowano ocenę opisową.

⁴ Okres objęty kontrolą: 1 stycznia 2016 r. – 31 marca 2018 r. i okres wcześniejszy lub późniejszy, jeżeli zaistniałe zdarzenia miały wpływ na kontrolowaną działalność.

⁵ Tj. zabiegi fizjoterapeutyczne z wykorzystaniem naturalnych surowców leczniczych, określone w załączniku nr 4 do zarządzenia Nr 63/2016/DSM Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia z dnia 29 czerwca 2016 r. w sprawie zawierania i realizacji umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe dalej: zarządzenia Nr 63/2016/DSM w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe.

⁶ W latach 2016-2018 (31.03.) Spółka wykonała łącznie 141 030 zabiegów bodźcowych z użyciem solanki, w tym 106 847 finansowanych przez NFZ.

⁷ W latach 2016-2018 (31.03.) Spółka wykonała łącznie 546 450 zabiegów bodźcowych, w tym 400 743 finansowanych przez NFZ.

⁸ W latach 2016-2018 (31.03.) Spółka wykonała łącznie 315 094 zabiegi bodźcowe z użyciem borowiny, w tym 218 421 finansowanych przez NFZ.

⁹ W latach 2016-2018 (31.03.) Spółka wykonała łącznie 90 308 zabiegów bodźcowych z użyciem technicznego dwutlenku węgla, w tym 75 464 finansowanych przez NFZ.

¹⁰ Do kąpieli kwasowęglowej Koda ICD-9 (Według Międzynarodowej Klasyfikacji Procedur Medycznych opracowanych przez Światową Organizację Zdrowia – WHO): 93:3966.

Stanowiło to naruszenie wymogów określonych w art. 2 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych¹¹ oraz § 7 ust. 1 zarządzenia Nr 63/2016/DSM w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe. Właściwości lecznicze tego produktu nie zostały potwierdzone w trybie określonym w art. 36 ust. 4 i art. 40 ust. 2a pkt 1 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym.

Spółka udzielała świadczeń opieki zdrowotnej zgodnie z kierunkami leczniczymi uzdrowiska Polczyn-Zdrój oraz rodzajem i zakresem świadczeń określonym w aktach założycielskich i regulaminach organizacyjnych Spółki.

Na podstawie umów zawartych¹² z Zachodniopomorskim Oddziałem Wojewódzkim Narodowego Funduszu Zdrowia w Szczecinie¹³, Spółka udzieliła świadczeń opieki zdrowotnej w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe 18 726 pacjentom.

Analiza dokumentacji medycznej 90 pacjentów¹⁴ wykazała, że jednemu pacjentowi Spółka udzieliła świadczeń niezgodnie z warunkami określonymi w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 23 lipca 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu lecznictwa uzdrowiskowego¹⁵ oraz zarządzeniu Nr 63/2016/DSM w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe¹⁶, tj.: nie wykonała co najmniej jednego zasadniczego zabiegu bodźcowego z wykorzystaniem naturalnych surowców leczniczych dziennie¹⁷. Pozostałym 89 pacjentom Spółka udzieliła świadczenia opieki zdrowotnej, zgodnie z warunkami dotyczącymi sposobu oraz czasu ich realizacji.

W 10 przypadkach¹⁸ (z 90) fizjoterapeuta wykonujący zabiegi fizjoterapeutyczne, w tym zasadnicze zabiegi bodźcowe¹⁹ w zakresie uzdrowiskowe leczenia sanatoryjnego dorosłych i uzdrowiskowego leczenia szpitalnego dorosłych nie został wskazany w załączniku nr 2²⁰ do umowy zawartej z NFZ o udzielenie świadczeń opieki zdrowotnej w zakresie lecznictwa uzdrowiskowego²¹.

Ponadto, 45 pacjentom (z 90) wykonano zabiegi bodźcowe z wykorzystaniem technicznego dwutlenku węgla, który nie był naturalnym surowcem leczniczym, co stanowiło naruszenie wymogów określonych w art. 2 pkt 1 lit. a ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym i § 7 ust. 1 zarządzenia Nr 63/2016/DSM w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe.

NIK zwraca uwagę, że Spółka do 29 maja 2018 r. nie dostosowała zakładów lecznictwa uzdrowiskowego²² do niektórych warunków techniczno-organizacyjnych

¹¹ Dz.U. z 2017 r., poz. 1056 ze zm. – dalej: ustawa o lecznictwie uzdrowiskowym.

¹² W latach 2016-2018 (wg stanu na 31.03.2018 r.) na łączną kwotę 44 135 148 zł.

¹³ Dalej: NFZ.

¹⁴ W zakresie uzdrowiskowego leczenia sanatoryjnego dorosłych i uzdrowiskowego leczenia szpitalnego dorosłych.

¹⁵ Dz.U. z 2015 r., poz. 2027 ze zm. – dalej: rozporządzenie w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu lecznictwa uzdrowiskowego.

¹⁶ Poprzednio obowiązywało zarządzenie Nr 65/2014/DSM Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia z 10 października 2014 r. w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe.

¹⁷ Pacjent, dla którego prowadzono dokumentację medyczną pod numerem 138952/52185.

¹⁸ Pacjenci, dla których prowadzono dokumentację medyczną pod numerami 110659/41014, 110660/35081, 1106661/41015, 110662/35082, 110663/41016, 110564/40937, 110565/40938, 110566/40939, 110567/35079, 110569/40941.

¹⁹ Kąpiele kwasowęglowe i zawijania borowinowe.

²⁰ Harmonogram; zasoby.

²¹ Umowa nr 17-00-02318-16-02 z 9.12.2015 r.

²² Objętych oględzinami w dniach 29 i 30 maja 2017 r. tj. dwóch szpitali uzdrowiskowych z oddziałami sanatoryjnymi i zakładami przyrodolecznictwa (obiekty „Gryf” i „Podhale”) oraz sanatorium uzdrowiskowego z zakładem przyrodolecznictwa (obiekt „Irena”).

i lokalowych²³, wskazanych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 2 kwietnia 2012 r. w sprawie określenia wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego²⁴. Termin na ich dostosowanie upływa 31 grudnia 2018 r.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

Wykorzystywanie naturalnych surowców leczniczych w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego

Opis stanu
faktycznego

1. Spółka została wpisana do rejestru podmiotów wykonujących działalność leczniczą²⁵ oraz do ewidencji zakładów i urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego²⁶ prowadzonej przez naczelnego lekarza uzdrowiska dla Uzdrowiska Polczyn Zdój, Kołobrzeg i Dąbki²⁷, zgodnie z wymogiem określonym w art. 27 ust. 3 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym.

Zgłoszenie Spółki do ewidencji prowadzonej przez naczelnego lekarza uzdrowiska zawierało informacje, o których mowa w art. 27 ust. 2 pkt 1-6 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym²⁸. W okresie objętym kontrolą trzykrotnie zgłaszano zmiany danych ujętych w ewidencji dotyczące lekarzy Spółki. Zgłoszone do ww. ewidencji dane dotyczące urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego, w tym odnoszące się do wykorzystywania naturalnych surowców leczniczych, były zgodne ze stanem faktycznym²⁹ oraz ze statutem Spółki³⁰, statutem Zespołu Niepublicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej Uzdrowiska³¹ i regulaminem organizacyjnym podmiotu leczniczego Uzdrowisko Polczyn-Zdrój³².

Spółka prowadziła pięć zakładów lecznictwa uzdrowiskowego: dwa szpitale uzdrowiskowe z oddziałami sanatoryjnymi i zakładami przyrodolecznictwa³³, dwa sanatoria uzdrowiskowe z zakładami przyrodolecznictwa³⁴ oraz przychodnię uzdrowiskową.

(dowód: akta kontroli str. 9-112, 128-136, 177-255, 784)

2. W decyzji Ministra Zdrowia w sprawie potwierdzenia możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego na obszarze uzdrowiska Polczyn-Zdrój³⁵ określono następujące kierunki lecznicze: choroby ortopedyczno-urazowe, choroby układu

²³ Dwa z zakładów nie posiadały sal wypoczynkowych, a żaden z zakładów – gabinetów lekarskich i punktów pielęgniarstwa, które powinny wchodzić w skład każdego zakładu przyrodolecznictwa. Ponadto w dwóch zakładach nie było pomieszczeń higieniczno-sanitarnych dla pacjentów, a instalacje wody ciepłej i zimnej do hydroterapii we wszystkich zakładach nie zapewniały zasilania w wodę o ciśnieniu co najmniej czterech atmosfer.

²⁴ Dz.U. z 2018 r., poz. 496 – dalej: rozporządzenie w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego.

²⁵ O którym mowa w art. 106 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz.U. z 2016 r. poz. 1638, ze zm.).

²⁶ Dalej: ewidencja.

²⁷ Dalej: naczelnny lekarz uzdrowiska.

²⁸ M.in. zakres i rodzaj udzielanych świadczeń zdrowotnych, posiadane zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego, kwalifikacje pracowników na poszczególnych stanowiskach związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych.

²⁹ Według stanu na 29 i 30.05.2018 r. ustalonego w toku oględzin zakładu przyrodolecznictwa przeprowadzonych przez kontrolera NIK.

³⁰ Uchwała Nr 3 Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia spółki pod firmą Uzdrowisko Polczyn Grupa PGU Spółka Akcyjna z siedzibą w Polczynie-Zdroju w dnia 27 grudnia 2017 roku w sprawie tekstu jednolitego Statutu Spółki.

³¹ Zarządzenie nr 32/2007 w sprawie zmiany Statutu Zespołu Niepublicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej Spółki Akcyjnej „Uzdrowiska Polczyn”.

³² Zarządzenie nr 16/2013 Prezesa Zarządu Uzdrowisko Polczyn Grupa PGU Spółka Akcyjna z 31 lipca 2013 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu Organizacyjnego podmiotu leczniczego Uzdrowisko Polczyn Grupa PGU S.A.

³³ Obiekty „Gryf” i „Podhale”.

³⁴ Obiekty „Irena” i „Borkowo”.

³⁵ Decyzja Nr 22 z dnia 15.06.2009 r., dalej: decyzja uzdrowiskowa.

nerwowego, choroby reumatologiczne, otyłość, osteoporoza i choroby kobiece. Rodzaj i zakres świadczeń opieki zdrowotnej udzielanych przez zakłady lecznictwa uzdrowiskowego Spółki były zgodne ze wszystkim kierunkami leczniczymi uzdrowiska, stosownie do wymogu określonego w art. 13 ust. 3 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym.

(dowód: akta kontroli str. 113-176)

3. W okresie objętym kontrolą, Spółka udzielała świadczeń opieki zdrowotnej w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe, na podstawie umów zawartych z NFZ na łączną kwotę: 44 135 148 zł (13 930 647 zł - 2016 r.; 14 414 286 zł - 2017 r. 15 790 215 zł - 2018 r.³⁶). Poziom finansowania ww. świadczeń zwiększył się w 2017 r. w odniesieniu do 2016 r. o 483 639 zł (3,5%), a w 2018 r. w odniesieniu do 2017 r. – o 1 375 929 zł (9,5%).

Największą kwotę środków finansowych zakontraktowano³⁷ na uzdrowiskowe leczenie sanatoryjne dorosłych – 23 797 439 zł³⁸, najmniej środków finansowych zakontraktowano na uzdrowiskową rehabilitację dla dorosłych w szpitalu uzdrowiskowym – 3 173 626 zł³⁹.

Spółka realizowała świadczenia w następujących pięciu zakresach: uzdrowiskowa rehabilitacja dla dorosłych w szpitalu uzdrowiskowym, uzdrowiskowe leczenie ambulatoryjne dorosłych i dzieci, uzdrowiskowe leczenie szpitalne dorosłych, uzdrowiskowe leczenie sanatoryjne dorosłych, uzdrowiskowa rehabilitacja dla dorosłych w sanatorium uzdrowiskowym. W 2016 r. Spółka wykonała umowy, zawarte z NFZ, na kwotę 13 910 789 zł (99,9% kwoty zakontraktowanej), w 2017 r. – 14 326 305 zł (99,4%), do 31.03.2018 r. – 3 324 283 zł (21%).

(dowód: akta kontroli str. 257-342)

Zgodnie z wymogami określonymi w art. 2 pkt 1 lit. a ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym oraz § 7 ust. 1 zarządzenia Nr 63/2016/DSM w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe, zakłady lecznictwa uzdrowiskowego Spółki, do zabiegów bodźcowych wykorzystywały następujące naturalne surowce lecznicze:

- wodę leczniczą (solanę) wydobywaną⁴⁰ z ujęcia IG-1 w uzdrowisku Polczyn-Zdrój⁴¹, której właściwości lecznicze zostały potwierdzone w decyzji uzdrowiskowej;
- borowinę o właściwościach leczniczych, wydobywaną ze złoża „Bronowo”⁴² w uzdrowisku Polczyn-Zdrój, której właściwości lecznicze zostały potwierdzone w decyzji uzdrowiskowej.

Zakłady lecznictwa uzdrowiskowego Spółki do wykonywania zabiegów bodźcowych⁴³ wykorzystywały także produkty, które nie były naturalnym surowcem leczniczym, tj. techniczny dwutlenek węgla.

(dowód: akta kontroli str. 113-125, 352-357)

W okresie objętym kontrolą, zakłady lecznictwa uzdrowiskowego Spółki wykonały łącznie 546 432 zabiegi bodźcowe (w tym 400 732 zabiegi bodźcowe finansowane przez NFZ), z tego:

- w 2016 r. 244 875 (w tym 181 487 – przez NFZ),
- w 2017 r. 241 283 (177 884),

³⁶ Według stanu na 31.03.2018 r.

³⁷ W tym uwzględniono zmiany wartości umów.

³⁸ Z tego: w 2016r. – 7 323 569 zł; w 2017r. – 7 614 684 zł; w 2018 r. (wg stanu na 31.03.2018 r.) – 8 859 186 zł.

³⁹ Z tego: w 2016r. – 1 055 930 zł; w 2017r. – 1 049 720 zł; w 2018 r. (wg stanu na 31.03.2018 r.) – 1 067 976 zł.

⁴⁰ Przez Zakład Górniczy Spółki.

⁴¹ Złoże wody leczniczej mineralnej, swoistej, chlorkowo-sodowej, jodkowej.

⁴² Przez podmiot zewnętrzny na podstawie umowy zawartej na wydobycie i transport borowiny.

⁴³ Tj. kąpiele kwasowęglowej (93.3966).

– w 2018 r. – 60 274 (41 361).

Najwięcej zabiegów bodźcowych wykonano z użyciem borowiny – 315 094 (co odpowiadało 57,7% zabiegów bodźcowych ogółem), w tym 218 421 zabiegów bodźcowych finansowanych przez NFZ (54,5%⁴⁴):

- zawiązań lub okładów borowinowych częściowych – 210 699 zabiegów⁴⁵ (38,6%), w tym finansowanych przez NFZ – 148 220 (37%);
- zawiązań lub okładów borowinowych całkowitych – 57 138 zabiegów⁴⁶ (10,6%), w tym finansowanych przez NFZ – 27 193 (6,8%);
- fasonów borowinowych – 11 127 zabiegów⁴⁷, w tym finansowanych przez NFZ – 9 389 (2,3%);
- jontoforezy borowinowej – 27 881 zabiegów⁴⁸, w tym finansowanych przez NFZ – 26 777 (6,7%);
- tamponów borowinowych – 6 907 zabiegów⁴⁹, w tym finansowanych przez NFZ – 5 813 (1,4%);
- kąpieeli w zawieszinie borowinowej – 784 zabiegi⁵⁰, w tym finansowanych przez NFZ – 651 (0,2%);
- kąpieeli borowinowych – 558 zabiegów⁵¹, w tym finansowanych przez NFZ – 378 (0,1%).

Z wykorzystaniem wody leczniczej (solanki) wykonano 141 030 zabiegów (co odpowiadało 25,8% zabiegów bodźcowych ogółem), w tym 106 847 zabiegów bodźcowych finansowanych przez NFZ (26,7%⁵²):

- kąpieeli solankowych całkowitych – 109 538 zabiegów⁵³, w tym finansowanych przez NFZ – 83 969 (21%);
- inhalacji ultradźwiękowych solankowych – 27 300 zabiegów⁵⁴, w tym finansowanych przez NFZ – 19 031 (4,8%);
- kąpieeli solankowych częściowych – 4 192 zabiegi⁵⁵, w tym finansowanych przez NFZ – 3 847 (0,9%).

Do wykonania zabiegów bodźcowych wykorzystywano również techniczny dwutlenek węgla, który nie był naturalnym surowcem leczniczym. Produkt ten wykorzystano do wykonania 90 308 zabiegów kąpieeli kwasowęglowych⁵⁶ (16,5%), w tym finansowanych przez NFZ 75 464 (18,8%).

W latach 2016-2018 (do 31.03.) zakłady lecznictwa uzdrowiskowego Spółki do wykonania zabiegów bodźcowych z użyciem borowiny wykorzystały 1 852 100 kg tego surowca. Średnie zużycie tego surowca na jeden zabieg bodźcowy wyniosło 5,8 kg.

Do wykonania zabiegów bodźcowych z użyciem wody leczniczej (solanki) wykorzystano 7 284 m³. Średnie zużycie tego produktu na jeden zabieg bodźcowy wyniosło 0,05 m³.

⁴⁴ Zabiegów bodźcowych finansowanych przez NFZ (400 732).

⁴⁵ W tym: 95 431 zabiegów w 2016 r., 90 923 w 2017 r. i 24 345 w 2018 r.

⁴⁶ W tym: 20 560 zabiegów w 2016 r., 29 268 w 2017 r. i 7 310 w 2018 r.

⁴⁷ W tym: 5 164 w 2016 r., 4 757 w 2017 r. i 1 206 w 2018 r.

⁴⁸ W tym 14 920 w 2016 r., 9 606 w 2017 r. i 3 355 w 2018 r.

⁴⁹ W tym 3 439 w 2016 r., 2 894 w 2017 r., 574 w 2018 r.

⁵⁰ W tym 701 w 2017 r. i 83 w 2018 r.

⁵¹ W tym 4 w 2016 r., 449 w 2017 r. i 105 w 2018 r.

⁵² Zabiegów bodźcowych finansowanych przez NFZ (400 732).

⁵³ W tym 50 401 w 2016 r., 49 225 w 2017 r., 9 912 w 2018 r.

⁵⁴ W tym 12 943 w 2016 r., 11 137 w 2017 r. i 3 220 w 2018 r.

⁵⁵ W tym 1 524 w 2016 r., 2 080 w 2017 r., 588 w 2018 r.

⁵⁶ W tym: 40 489 zabiegów w 2016 r., 40 243 w 2017 r. i 9 576 w 2018 r.

Do wykonania zabiegów bodźcowych z użyciem technicznego dwutlenku węgla wykorzystano 17 602 kg tego gazu. Jego średnie zużycie na jeden zabieg bodźcowy wyniosło 0,19 kg.

(dowód: akta kontroli str. 414-462, 1183)

Przepis § 4 rozporządzenia w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu lecznictwa uzdrowiskowego stanowi, że świadczenia gwarantowane są udzielane zgodnie ze wskazaniami aktualnej wiedzy medycznej, z wykorzystaniem metod diagnostyczno-terapeutycznych innych niż stosowane w medycynie niekonwencjonalnej, ludowej lub orientalnej.

Do dnia zakończenia kontroli (tj. 8.06.2018 r.) w polskim systemie prawnym nie określono standardów dotyczących norm użycia naturalnych surowców leczniczych w zabiegach fizjoterapeutycznych, zatem nie można było zweryfikować zastosowania właściwej ilości naturalnych surowców leczniczych (tj. borowiny oraz solanki), używanych przez Spółkę do wykonania jednego zabiegu bodźcowego.

Ponadto, mimo posiadania własnych surowców leczniczych (wody leczniczej – solanki i borowiny), Spółka w okresie objętym kontrolą zakupiła borwinę od spółek prowadzących działalność wydobywczą kopalin będących naturalnymi surowcami leczniczymi (tj. na obszarze uzdrowisk: Kamień Pomorski oraz Wieniec-Zdrój)⁵⁷.

(dowód: akta kontroli str. 348, 1153-1154)

Prezes Zarządu wyjaśnił, że *borowina była kupowana w celu dalszej odsprzedaży dla kontrahentów Uzdrowiska w sytuacji, gdy ilość złożonych zamówień na kupno borowiny ze złoża Bronowo przewyższała możliwości wydobywcze w związku z trwającymi pracami modernizacyjnymi kopalni. Uzdrowisko w pierwszej kolejności wydobywa borwinę przeznaczoną na potrzeby własnych zakładów przyrodoleczniczych.*

(dowód: akta kontroli str. 1175-1176)

4. Właściwości lecznicze wody leczniczej⁵⁸ i borowiny⁵⁹, wykorzystywanych w zakładach przyrodoleczniczych Spółki, potwierdzono w świadectwach, wydanych na podstawie art. 36 ust. 4 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym:

- dla wody leczniczej (z 7.04.2008 r. i 20.04.2018 r.) – potwierdzono w nich możliwość wykorzystywania jej w lecznictwie uzdrowiskowym do indywidualnych kąpiei całkowitych lub częściowych (w wannach) oraz inhalacji,
- dla borowiny (z 7.04.2008 r. i 24.04.2018 r.) – potwierdzono w nich przydatność stosowania jej w formie okładów całkowitych lub częściowych oraz zawijań i kąpiei oraz zabiegów specjalnych, tj. tamponów borowinowych oraz produkcji pasty borowinowej.

(dowód: akta kontroli str. 672-715)

Borwinę wykorzystywano do realizacji następujących zabiegów bodźcowych: zawijań⁶⁰ lub okładów⁶¹ borowinowych częściowych (93.3953) i całkowitych (93.3954), fasonów borowinowych⁶² (93.3955), tamponów borowinowych⁶³

⁵⁷ Ze stawką VAT w wysokości 8%.

⁵⁸ Z ujęcia IG-1 Polczyn-Zdrój.

⁵⁹ Ze złoża „Bronowo”.

⁶⁰ Okłady borowinowe wykonywano z zastosowaniem borowiny w temperaturze 42-45 st. C jako zabieg miejscowy obejmujący maksymalnie dwie okolice ciała wykonywany w pozycji leżącej lub siedzącej.

⁶¹ Zawijania borowinowe wykonywano z zastosowaniem borowiny w temperaturze 42-45 st. C jako zabieg całkowity (obejmujący trzy okolice ciała i więcej) lub częściowy (obejmujący dwie okolice ciała) wykonywany w pozycji leżącej lub siedzącej.

⁶² Fasony borowinowe wykonywano z zastosowaniem borowiny w temperaturze 42-45 st. C, jako zabieg miejscowy obejmujący ręce i stopy.

⁶³ Tampony borowinowe wykonywano w schorzeniach ginekologicznych z zastosowaniem tamponu borowinowego, wewnątrz którego temperatura wynosiła 40-45 st. C.

(93.3957), jonoforezy borowinowej⁶⁴ (93.3959), kąpeli borowinowej⁶⁵ (93.3961), kąpeli w zawieszinie borowinowej⁶⁶ (93.3971).

Wodę leczniczą stosowano przy wykonywaniu następujących zabiegów bodźcowych: inhalacji indywidualnych ultradźwiękowych – solankowych (93.3905)⁶⁷, kąpeli solankowych częściowych⁶⁸ (93.3962) i całkowitych (93.3963)⁶⁹.

Zakłady lecznictwa uzdrowiskowego Spółki do wykonywania zabiegów bodźcowych kąpeli kwasowęglowych (93.3966)⁷⁰ wykorzystywały produkt, który nie był naturalnym surowcem leczniczymi, tj. techniczny dwutlenek węgla.

(dowód: akta kontroli str. 414-419, 366-411, 1177-1178)

5. W okresie objętym kontrola wydobywane i wykorzystywane przez Spółkę⁷¹ w leczeniu uzdrowiskowym naturalne surowce lecznicze poddane zostały następującym badaniom, tj.:

- woda lecznicza z ujęcia IG-1 w Polczynie-Zdroju – fizykochemicznym⁷² (25.01.2016 r., 4.10.2017 r. i 20.04.2018 r.), w których potwierdzono prawidłowe właściwości wody leczniczej oraz bakteriologicznym⁷³ (6.10.2017 r. i 3.04.2018 r.), w których nie stwierdzono nieprawidłowości;
- borowina ze złoża „Bronowo” – fizykochemicznym i chemicznym⁷⁴ (8.02.2016 r., 29.03.2017 r., 24.04.2018 r.), w których potwierdzono wysoką jakość borowiny do stosowania w celach leczniczych.

Ponadto, borowina poddawana była raz na miesiąc kontroli wilgotności⁷⁵ oraz badaniom mikrobiologicznym (6.04.2017 r., 29.05.2017 r., 18.04.2018 r.)⁷⁶.

(dowód: akta kontroli str. 747-774, 778-783)

6. Zgodnie z § 18 rozporządzenia w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego, zakłady lecznictwa powinny dostosować się do wymagań określonych w tym rozporządzeniu w terminie nie dłuższym niż do 31 grudnia 2018 r.⁷⁷.

Zakłady przyrodolecznictwa Spółki nie spełniały niektórych wymagań techniczno-organizacyjnych oraz lokalowych określonych w rozporządzeniu w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego⁷⁸. Zakłady te nie posiadały gabinetów lekarskich i punktów pielęgniarskich⁷⁹. Jeden z trzech ww. zakładów nie posiadał sali wypoczynkowej⁸⁰,

⁶⁴ Jonoforezę borowinową wykonywano z zastosowaniem na skórę borowiny, przez którą przepływał prąd.

⁶⁵ Kąpiel borowinową wykonywano w temperaturze 40-42 st. C w wannie wypełnionej roztworem wody i borowiny.

⁶⁶ Kąpiel w zawieszinie borowinowej wykonywano w temperaturze 40-42 st. C w wannie wypełnionej wodą z dodatkami borowiny (zabieg mniej obciążający niż kąpiel borowinowa).

⁶⁷ Inhalacje solankowe były wzięwami solanki o stężeniu 0,5%-3% wykonywane rozproszoną w powietrzu mgłą z solanki.

⁶⁸ Kąpiel solankowa częściowa polegała na zanurzeniu części ciała (stóp, rąk) w solance o stężeniu od 2 do 4%.

⁶⁹ Kąpiel solankowa całkowita polegała na zanurzeniu ciała w solance o stężeniu od 2 do 4%.

⁷⁰ Kąpiel kwasowęglowa polegała na kąpeli w wodzie sztucznie nasyconej dwutlenkiem węgla (CO₂).

⁷¹ Uzdrowisko opracowało „Program badań stacjonarnych dla ujęcia wody leczniczej „Polczyn IG-1”, w którym ustalilo, że ocena właściwości leczniczych wody będzie przeprowadzana na podstawie analiz fizykochemicznych (przeprowadzanych raz na 10 lub raz na 3 lata) oraz bakteriologicznych (przeprowadzanych raz na rok).

⁷² Badanie przeprowadzone przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny.

⁷³ Badanie przeprowadzone przez Powiatową Stację Sanitarno – Epidemiologiczną w Toruniu.

⁷⁴ Badanie przeprowadzone przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny.

⁷⁵ Przez upoważnionego pracownika Uzdrowiska, a jej wyniki zapisywane w zeszycie raportów miesięcznych.

⁷⁶ Badanie przeprowadzone przez Powiatową Stację Sanitarno – Epidemiologiczną w Toruniu.

⁷⁷ Pierwotny termin dostosowania zakładów do wymogów rozporządzenia, Minister Zdrowia określił do 31 grudnia 2016 r. Termin ten został zmieniony rozporządzeniem Ministra Zdrowia z 12 grudnia 2016 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie określenia wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego (Dz.U. poz. 2069).

⁷⁸ Ustalono na podstawie oględzin zakładów przyrodolecznictwa znajdujących się w obiektach „Gryf”, „Irena” oraz „Podhale” przeprowadzonych przez kontrolera NIK w dniach 29 i 30 maja 2018 r.

⁷⁹ Pomieszczenia te znajdowały się w części wspólnej kompleksów leczniczych.

a sale wypoczynkowe w pozostałych dwóch zakładach⁸¹ nie były dostosowane do wymagań tego rozporządzenia. Instalacje wody ciepłej i zimnej do hydroterapii wszystkich zakładów nie zapewniały zasilania w wodę o ciśnieniu co najmniej czterech atmosfer.

Prezes Zarządu w sprawie działań podjętych w celu dostosowania zakładów przyrodoleczniczych Uzdrowiska do wymagań rozporządzenia w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady wyjaśnił, że Spółka (...) zgodnie z decyzją (...) opiniującą program dostosowania pomieszczeń i urządzeń znajdujących się w zakładach lecznictwa do wymagań określonych w ww. rozporządzeniu, planuje dostosować swoje pomieszczenia i urządzenia w terminie do 31 grudnia 2018 r. W planie inwestycyjnym Spółki zaplanowane są inwestycje związane m.in. z remontami pokoi, remontami gabinetów zabiegowych, remontem zaplecza borowinowego, (...) budową nowego basenu rehabilitacyjnego z dwoma nieckami z wodą leczniczą. (...) Jesteśmy w trakcie wprowadzania elektronicznej dokumentacji medycznej (...). Uzdrowisko w każdym ze swoich obiektów posiada własny zakład przyrodoleczniczy, bez konieczności wychodzenia przez pacjentów na zabiegi na zewnątrz budynku, co umożliwia proces leczenia tzw. „wanna-łóżko-wanna”. (...) Zarząd Spółki informuje, że powołany przez Ministra Zdrowia Zespół do spraw opracowania koncepcji zmian w zakresie systemu lecznictwa uzdrowskiego, przedłożył (...) raport, który zawiera m.in. rekomendacje zmian w zakresie wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowskiego, spójne z oczekiwaniami wszystkich Uzdrowisk, takie jak (...) zróżnicowanie wymogu lokalizowania odrębnych wypoczynalni; (...) uaktualnienie wymagań dotyczących rodzaju i ilości miejsc wypoczynkowych (...); uaktualnienie wymagań dotyczących gabinetów medycznych (...); (...) wydłużenie terminu na spełnienie wymagań (...) do 31.12.2021 r. (...).

(dowód: akta kontroli str. 775-777, 785-850)

Zakłady przyrodolecznicze Spółki posiadały oddziały zabiegowe odpowiednie do prowadzonych w Spółce kierunków leczniczych. Znajdowały się w nich m.in. pomieszczenia zabiegowe i urządzenia wykorzystywane m.in. w balneoterapii, peloidoterapii i hydroterapii. W celu zapewnienia sterylności urządzeń używanych do wykonywania zabiegów tamponów borowinowych wykorzystywano autoklaw. Przy wannach kąpielowych zamocowano uchwyty ułatwiające pacjentowi korzystanie z wanien, a pomieszczenia, w których wykonywane były zabiegi wyposażone były w zegary. Butle z dwutlenkiem węgla umieszczone były w uchwytach. Borowina na potrzeby bieżących zabiegów była przechowywana w magazynkach borowinowych.

(dowód: akta kontroli str. 785-850)

7. W dniu oględzin (29 maja 2018 r.⁸²) stan urządzeń do przygotowywania i wykonywania zabiegów z użyciem naturalnych surowców leczniczych, był zgodny z danymi zgłoszonymi do ewidencji prowadzonej przez naczelnego lekarza uzdrowiska⁸³, w tym w zakresie liczby i wyposażenia stanowisk zabiegowych⁸⁴ oraz wymiarów basenu.

(dowód: akta kontroli str. 784-850)

⁸⁰ Sala wypoczynkowa zakładu „Gryf” znajdowała się w części wspólnej kompleksu budynków.

⁸¹ „Irena” i „Podhale”.

⁸² Tj. oględzin zakładów przyrodoleczniczych w obiektach „Gryf”, „Podhale” i „Irena”.

⁸³ Wniosek zgłaszający aktualizację wpisu do ewidencji zakładów i urządzeń lecznictwa uzdrowskiego z 4.04.2018 r.

⁸⁴ Tj. m.in. wanien do kąpieli solankowych i kwasowęglowych, urządzeń do inhalacji, stanowisk do zawijania borowinowych.

8. Spółka opracowała procedurę „zasady postępowania z borowiną pozabiegową”, w której określono m.in. zasady postępowania przy gromadzeniu zużytych peloidów w miejscu ich powstawania, transportu oraz składowania⁸⁵, co było zgodne z wymogami określonymi w § 7 pkt 14 lit. b i c rozporządzenia w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego.

(dowód: akta kontroli str. 891-917)

9. W sprawie sposobu przechowywania surowców naturalnych i dostarczania ich do zakładów przyrodoleczniczych, Prezes Zarządu wyjaśnił: *do transportu borowiny ze złoża (...) stosowany jest ciągnik rolniczy z przyczepą, która jest przeznaczona wyłącznie do transportu borowiny (...). Większość borowiny (...) do wydawania zabiegów jest dostarczana na bieżąco do magazynków podręcznych przy „kuchniach borowinowych” (...). Borowina przeznaczona do konfekcjonowania i sprzedaży (...) jest magazynowana (...) i sukcesywnie pakowana w opakowania z folii polietylenowej posiadającej stosowne atesty. Czas przechowywania nie przekracza 1,5 miesiąca, w związku z tym nie występuje zagrożenie przesuszeniem lub zanieczyszczeniem. (...) Borowina stanowiąca zapas dla zakładów przyrodoleczniczych na okres zimowy (...) przechowywana jest w magazynie z blachy stalowej (...). Pobieranie z magazynu odbywa się wg zasady od najstarszego „wsadu”. W związku z tym borowina (...) jest przechowywana nie dłużej niż dwa m-ce. (...). Woda lecznicza jest transportowana z ujęcia (...) do zakładów przyrodoleczniczych Gryf, Podhale i Irena zamkniętym rurociągiem solankowym, natomiast do zakładu Borkowo – pojemnikami (...), które przewożone są ciągnikiem rolniczym z przyczepą.*

(dowód: akta kontroli str. 560-561)

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Świdwinie⁸⁶ w sierpniu 2017 r. przeprowadził kontrolę m.in. w zakresie przechowywania i przewożenia naturalnych surowców leczniczych przez zakłady przyrodolecznicze Spółki (tj. borowiny i wody leczniczej), w wyniku której nie stwierdził nieprawidłowości. Kontrola nie dotyczyła prawidłowości wykorzystywania naturalnych surowców leczniczych w leczeniu uzdrowiskowym, w udzielanych przez Spółkę zabiegach bodźcowych.

(dowód: akta kontroli str. 938-945)

10. Spółka udzieliła 18 726 pacjentom świadczeń opieki zdrowotnej w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe, finansowanych przez NFZ (w tym: 8 339 w 2016 r., 8 573 w 2017 r. i 1 814 do 31.03.2018 r.). Najwięcej świadczeń udzielono w zakresie uzdrowiskowego leczenia sanatoryjnego dorosłych (64%)⁸⁷.

Badaniem w zakresie przestrzegania zasad realizowania świadczeń opieki zdrowotnej, w tym wykorzystania naturalnych surowców leczniczych objęto dokumentację medyczną 90 pacjentów⁸⁸. Zabiegi fizjoterapeutyczne (w tym bodźcowe) były udzielane podczas 21 dniowych turnusów, przez sześć dni w tygodniu. Zakład zapewnił wykonanie badań wstępnych⁸⁹, końcowych⁹⁰, badań cotygodniowych kontrolnych (w przypadku uzdrowiskowego leczenia szpitalnego) i badań kontrolnych co najmniej dwa razy w trakcie pobytu (w przypadku

⁸⁵ W toku oględzin przeprowadzonych przez kontrolera NIK w dniach 29 i 30 maja 2018 r. ustalono, że zużyte peloidy odprowadzane były do odстойników lub transportowane do pomieszczenia tymczasowego składowania, a następnie wywożone poza teren zakładu na miejsce składowania.

⁸⁶ Dalej: PPIS.

⁸⁷ Łącznie dla 11 815 pacjentów.

⁸⁸ Dobranych celowo – po 45 pacjentów przebywających na turnusach uzdrowiskowego leczenia sanatoryjnego dorosłych na turnusach w dniach: 2.-23.06.2016 r.; 14.02.-07.03.2017 r., 14.02.-07.03.2018 r. oraz uzdrowiskowego leczenia szpitalnego dorosłych na turnusach w dniach: 1.06.-22.06.2016 r., 13.02.-6.03.2017 r., 13.02.-06.03.2018 r.

⁸⁹ W pierwszej dobie po przyjęciu.

⁹⁰ W ciągu 24h przed wypisaniem pacjenta.

uzdrowiskowego leczenia sanatoryjnego) przez lekarzy uzdrowiskowych osób dorosłych posiadających uprawnienia zgodnie z § 2 ust. 4 rozporządzenia w sprawie świadczeń gwarantowanych i zgłoszonych do ewidencji prowadzonej przez naczelnego lekarza uzdrowiska⁹¹. Sporządzone karty zabiegów fizjoterapeutycznych zawierały wszystkie elementy określone w § 10 ust. 1 pkt 3 lit. e rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 9 listopada 2015 r. w sprawie rodzajów, zakresu i wzorów dokumentacji medycznej oraz sposobu jej przetwarzania⁹², tj. oznaczenie i podpis osoby udzielającej świadczeń zdrowotnych. Wszyscy fizjoterapeuci, z wyjątkiem jednego, zostali wskazani w załączniku nr 2⁹³ do umowy zawartej z NFZ o udzielenie świadczeń opieki zdrowotnej w zakresie lecznictwa uzdrowiskowego.

Zakłady lecznictwa uzdrowiskowego Spółki udzieliły 89 pacjentom (z 90) świadczenia opieki zdrowotnej zgodnie z warunkami dotyczącymi sposobu oraz czasu ich realizacji, określonymi w rozporządzeniu w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu lecznictwa uzdrowiskowego oraz w zarządzeniu Nr 63/2016/DSM w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe⁹⁴. W jednym przypadku Spółka nie wykonała co najmniej jednego zasadniczego zabiegu bodźcowego z wykorzystaniem naturalnych surowców leczniczych dziennie⁹⁵, mimo wymogów wykonania odpowiedniej ilości zabiegów fizjoterapeutycznych (w tym bodźcowych), określonych w załączniku nr 1 część A rozporządzenia w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu lecznictwa uzdrowiskowego.

Ponadto, w objętej badaniem dokumentacji medycznej 90 pacjentów stwierdzono, że 45 pacjentom zastosowano w zabiegach bodźcowych przy wykonywaniu kąpeli kwasowęglowej (93:3966) techniczny dwutlenek węgla, który nie był naturalnym surowcem leczniczym.

W 10 przypadkach⁹⁶ (z 90) jeden fizjoterapeuta wykonujący zabiegi fizjoterapeutyczne, w tym zasadnicze zabiegi bodźcowe (w zakresie uzdrowiskowe leczenie sanatoryjne dorosłych i uzdrowiskowe leczenie szpitalne dorosłych) nie został wskazany w załączniku nr 2 do umowy zawartej z NFZ o udzielenie świadczeń opieki zdrowotnej w zakresie lecznictwa uzdrowiskowego.

(dowód: akta kontroli str. 463-666, 963-966, 997-984, 1031-1071)

11. W okresie objętym kontrolą Spółka nie realizowała zabiegów bodźcowych z udziałem podwykonawców.

(dowód: akta kontroli str. 977-1025, 1072-1073)

12. Zgodnie z § 3 umowy o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej – lecznictwo uzdrowiskowe, Spółka, w okresie objętym kontrolą posiadała ważną umowę odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone w związku z udzielaniem świadczeń.

(dowód: akta kontroli str. 1073-1079)

⁹¹ Na podstawie art. 27 ust. 2 pkt 6 w związku z ust. 5 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym.

⁹² Dz.U. poz. 2069 ze zm. – dalej: rozporządzenie w sprawie dokumentacji medycznej.

⁹³ Harmonogram, zasoby.

⁹⁴ Poprzednio obowiązywało zarządzenia Nr 65/2014/DSM Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia z dnia 10 października 2014 r. w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe.

⁹⁵ Pacjent dla którego prowadzono dokumentację medyczną pod numerem 138952/52185.

⁹⁶ Pacjenci dla których prowadzono dokumentację medyczną pod numerami 110659/41014, 110660/35081, 110666/41015, 110662/35082, 110663/41016, 110564/40937, 110565/40938, 110566/40939, 110567/35079, 110569/40941.

13. W okresie objętym kontrolą, w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego Spółki, wojewoda oraz naczelný lekarz uzdrowiska nie przeprowadzili kontroli, w tym dotyczących wykorzystania naturalnych surowców leczniczych.

(dowód: akta kontroli str. 1080))

14. W okresie objętym kontrolą NFZ przeprowadził dwie kontrole, z których jedna dotyczyła realizacji warunków umowy na udzielanie świadczeń w rodzaju leczenia uzdrowiskowe⁹⁷, druga – dostosowania obiektu dla osób niepełnosprawnych i warunków zakwaterowania⁹⁸. W wyniku tych kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości.

(dowód: akta kontroli str. 1081)

15. W okresie objętym kontrolą PPIS przeprowadził łącznie 58 kontroli w zakresie przestrzegania warunków sanitarno-higienicznych w czterech zakładach lecznictwa uzdrowiskowego Spółki⁹⁹. Kontrole dotyczyły m.in.: przestrzegania warunków sanitarno-higienicznych w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego (m.in. w zakładach żywienia zbiorowego, basenach, pomieszczeniach zabiegowych, pokojach pacjentów, łazienkach) oraz bezpieczeństwa epidemiologicznego ze szczególnym uwzględnieniem postępowania z odpadami, wprowadzania do obrotu produktów biobójczych i substancji czynnych, procesów dezynfekcji i sterylizacji. Powyższe kontrole nie dotyczyły prawidłowości wykorzystywania naturalnych surowców leczniczych w leczeniu uzdrowiskowym, w udzielanych przez Spółkę zabiegach bodźcowych.

(dowód: akta kontroli str. 1082-1088)

16. Zakład Górniczy „Połczyn-Zdrój” należący do Spółki prowadził działalność w zakresie wydobywania kopalin ze złóż¹⁰⁰.

W dniach od 15 do 17 marca 2016 r. Okręgowy Urząd Górniczy w Poznaniu przeprowadził kontrolę¹⁰¹, która wykazała, że ruch Zakładu Górniczego w zakresie eksploatacji wody leczniczej i torfu leczniczego odbywał się zgodnie z zasadami techniki górniczej oraz niezmienności parametrów¹⁰² tych kopalin.

(dowód: akta kontroli str. 1089-1103)

Spółka w okresie objętym kontrolą prowadziła sprzedaż borowiny i wyrobów borowinowych¹⁰³ oraz solanki¹⁰⁴ wydobywanych odpowiednio ze złóż „Bronowo” i z ujęcia IG-1 w Połczynie-Zdroju, w tym podmiotom prowadzącym zakłady lecznictwa uzdrowiskowego¹⁰⁵ oraz 40 innym podmiotom gospodarczym¹⁰⁶.

(dowód: akta kontroli str. 1105-1140, 1184-1187)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1) W latach 2016-2018 (do 31.03.) Spółka wykonała zabiegi bodźcowe (określone w załączniku nr 4 do zarządzenia Nr 63/2016/DSM w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe) z wykorzystaniem

⁹⁷ W Sanatorium Uzdrowiskowe „Borkowo”.

⁹⁸ W Sanatorium Uzdrowiskowe „Irena”.

⁹⁹ W 2016 r. – 23, w 2017 r. – 27, w 2018 r. – dziewięć.

¹⁰⁰ Tj. wód leczniczych i torfu leczniczego.

¹⁰¹ W m.in. zakresie racjonalnej gospodarki złożami w procesie wydobywania wód leczniczych i torfu leczniczego, zgodności eksploatacji z warunkami określonymi w planie ruchu, koncesji, dokumentacji geologicznej, prowadzonej ewidencji zasobów kopalin, BHP.

¹⁰² Ruchowych i eksploatacyjnych.

¹⁰³ Tj. w wiadrach: 5 kg, 20 kg, workach 0,45 kg, 0,70 kg, 25 kg, kuracje domowe – pięć plastrów, plastry małe.

¹⁰⁴ W butelkach 0,9 l i zbiornikach o pojemnościach do 1000 l.

¹⁰⁵ M.in. w uzdrowiskach: Świeradów-Zdrój, Łądek-Zdrój, Iwonicz-Zdrój, Ciechocinek.

¹⁰⁶ Borowinę, produkty wykonane z borowiny oraz wodę leczniczą sprzedawała ze stawką VAT w wysokości 8%.

produktu – technicznego dwutlenku węgla, który nie był naturalnym surowcem leczniczym.

Spółka wykonała z jego użyciem 75 464¹⁰⁷ zabiegi – kąpiele kwasowęglowych (kod ICD 9: 93.3966), które stanowiły 18,8% wszystkich zabiegów bodźcowych finansowanych przez NFZ¹⁰⁸.

Ponadto, analiza dokumentacji medycznej 90 pacjentów wykazała, że 45 pacjentom¹⁰⁹ produkt ten zastosowano jako jeden z zabiegów bodźcowych dziennie.

Techniczny dwutlenek węgla nie był naturalnym surowcem leczniczym w rozumieniu przepisu art. 2 pkt 1 lit. a ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym oraz § 7 ust. 1 zarządzenia Nr 63/2016/DSM w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju lecznictwa uzdrowiskowego. Jego właściwości lecznicze nie zostały potwierdzone w decyzjach Ministra Zdrowia, wydanych na podstawie art. 40 ust. 2 w związku z art. 19 ust. 1 pkt 2 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym.

W § 2 ust. 4 ww. zarządzenia określono, że naturalnymi surowcami leczniczymi są gazy lecznicze i kopaliny lecznicze, w tym wody lecznicze i peloidy, których właściwości lecznicze zostały potwierdzone w ww. decyzji Ministra Zdrowia.

(dowód: akta kontroli str. 352-357, 413-419, 463-665, , 667-669, 1183)

Prezes Zarządu wyjaśnił, że (...) w załączniku nr 4 – wykaz zabiegów z wykorzystaniem naturalnych surowców (...) nie ma adnotacji dotyczącej wykonywania jej w naturalnym CO₂, tak jak ma to miejsce w przypadku suchej kąpiele kwasowęglowej w naturalnym CO₂ (kod ICD. 93.3960). Naczelny lekarz uzdrowiska podczas przeprowadzanych wizytacji nigdy nie kwestionował zasadności kwalifikowania zabiegu kąpiele kwasowęglowej (...) do zabiegów bodźcowych. Zwracał uwagę na poziom nasycenia wody dwutlenkiem węgla, (...). Uzdrowisko (...) Połczyn informuje, że zabiegi z wykorzystaniem własnych surowców naturalnych – borowiny i solanki, są podstawowymi zabiegami bodźcowymi wykorzystywanymi w procesie leczenia naszych pacjentów. Zabiegi kąpiele kwasowęglowej pomimo tego, że jest zabiegiem tańszym traktowany jest, jako zabieg dodatkowy zlecany przez lekarzy w przypadku, gdy pacjent ma przeciwwskazania do zawiań borowinowych i kąpiele solankowych, np. w krótkiej karencji po chorobach nowotworowych, niestabilnym ciśnieniu tętniczym, choroby wieńcowej.

(dowód: akta kontroli str. 667-671, 1188-1190)

Określone w załączniku nr 4 do zarządzenia Nr 63/2016/DSM w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju lecznictwa uzdrowiskowego, zabiegi fizjoterapeutyczne odnoszą się do zabiegów wykonywanych wyłącznie z wykorzystaniem naturalnych surowców leczniczych.

2) Spółka w jednym przypadku¹¹⁰ w zakresie leczenia uzdrowiskowego szpitalnego dorosłych (z 90) nie wykonała co najmniej jednego zasadniczego zabiegu

¹⁰⁷ Tj. w 2016 r. – 33 655 (44,6%), w 2017 r. – 33 701 (44,7%), w 2018 r. – 8 108 (10,7%).

¹⁰⁸ W latach 2016 – 2018 Spółka wykonała ogółem 456 432 zabiegi bodźcowe, w tym 400 732 finansowanych przez NFZ.

¹⁰⁹ Pacjentom, dla których prowadzono dokumentację medyczną pod numerami: 110689/9381, 110690/9382, 122367/10701, 122364/10698, 122363/10697, 139034/12555, 139035/12556, 110962/15561, 110963/15562, 110965/15564, 110966/15565, 122657/17038, 122664/17045, 122666/17047, 122667/17048, 139360/19141, 139348/19129, 110659/41014, 110661/41015, 110663/41016, 139039/42694, 139040/42695, 139043/42696, 110562/40935, 110563/40936, 110567/35079, 110569/40941, 110570/40942, 122256/45569, 122257/45570, 122258/45571, 12260/45573, 122263/45576, 138947/5218, 13895/52183, 138952/52185, 138953/52186, 138955/52188, 138956/52189, 110698/15517, 122606/16997, 139046/19081, 13069/19083, 139080/19084, 139085/1986.

¹¹⁰ Pacjentowi, dla którego prowadzono dokumentację medyczną pod numerem 13952/52185.

bodźcowego z wykorzystaniem naturalnych surowców leczniczych dziennie, mimo wymogu ich wykonania, określonego w załączniku nr 1 część A rozporządzenia w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu lecznictwa uzdrowiskowego.

(dowód: akta kontroli str. 565-567, 977-984, 1050-1052)

W warunkach szczegółowych udzielania świadczeń, określonych w załączniku nr 1 część A do ww. rozporządzenia określono, że w ramach udzielania świadczeń gwarantowanych – uzdrowiskowe leczenie szpitalne dorosłych – powinien być wykonany, co najmniej jeden zasadniczy zabieg bodźcowy z wykorzystaniem naturalnych surowców leczniczych dziennie.

Wiceprezes Zarządu wyjaśnił, że *omyłkowo w pierwszym dniu pobytu nie zaplanowano i nie wykonano jednego zabiegu bodźcowego. Zabieg ten został zaplanowany i zrealizowany na następny dzień.*

(dowód: akta kontroli str. 1063-1071)

3) W 10 przypadkach¹¹¹ (z 90) fizjoterapeuta wykonujący zabiegi fizjoterapeutyczne, w tym zasadnicze zabiegi bodźcowe¹¹² w zakresie uzdrowiskowego leczenia sanatoryjnego dorosłych i uzdrowiskowego leczenia szpitalnego dorosłych nie został wskazany w załączniku nr 2¹¹³ do umowy zawartej z NFZ o udzielenie świadczeń opieki zdrowotnej w zakresie lecznictwa uzdrowiskowego¹¹⁴.

(dowód: akta kontroli str.288-297, 997-984)

Dane o potencjale wykonawczym świadczeniodawcy przeznaczonym do realizacji umowy będące w jego dyspozycji określone były w załączniku nr 2 do w ww. umowy „Harmonogram – zasoby”. Zgodnie z § 2 pkt 9 tej umowy świadczeniodawca zobowiązany jest do bieżącego aktualizowania danych o swoim potencjale wykonawczym przeznaczonym do realizacji umowy.

Wiceprezes Zarządu wyjaśnił, że (...) *fizjoterapeuta (...) była wykazana do NFZ do realizacji świadczeń dla pacjentów kierowanych w ramach umowy dotyczącej rehabilitacji ogólnoustrojowej. W związku z brakami personalnymi została przesunięta do realizacji zabiegów kąpiele kwasowęglowej i zawiązań borowinowych (...), biorąc pod uwagę (...) konieczność realizacji zaplanowanych dla pacjentów zabiegów bodźcowych. Fizjoterapeuta (...) z 1.06.2018 r. została zgłoszona do NFZ do realizacji świadczeń opieki zdrowotnej w zakresie lecznictwa uzdrowiskowego.*

(dowód: akta kontroli str. 1063-1066)

Spółka w dniu 1.06.2018 r. zgłosiła NFZ ww. fizjoterapeutę do potencjału wykonawczego w zakresie uzdrowiskowego leczenia sanatoryjnego dorosłych i uzdrowiskowego leczenia szpitalnego dorosłych

(dowód: akta kontroli str. 1065-1066)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Zgodnie z § 18 rozporządzenia w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady i urzędnictwa lecznictwa uzdrowiskowego, zakłady lecznictwa powinny dostosować się do wymagań określonych w tym rozporządzeniu w terminie nie dłuższym niż do 31 grudnia 2018 r. Pierwotny termin dostosowania zakładów do wymogów rozporządzenia Minister Zdrowia określił do 31 grudnia 2016 r. ¹¹⁵.

¹¹¹ Pacjenci, dla których prowadzono dokumentację medyczną pod numerami 110659/41014, 110660/35081, 110666/41015, 110662/35082, 110663/41016, 110564/40937, 110565/40938, 110566/40939, 110567/35079, 110569/40941.

¹¹² Kąpiele kwasowęglowe i zawiązywania borowinowe.

¹¹³ Harmonogram; zasoby.

¹¹⁴ Umowa nr 17-00-02318-16-02 z 9.12.2015 r.

¹¹⁵ Termin ten został zmieniony rozporządzeniem, Ministra Zdrowia z 12 grudnia 2016 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie określenia wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady i urzędnictwa lecznictwa uzdrowiskowego (Dz.U. poz. 2069).

W okresie objętym kontrolą, do 29 maja 2018 r. Spółka nie dostosowała zakładów lecznictwa uzdrowiskowego¹¹⁶ do następujących warunków techniczno-organizacyjnych i lokalowych, określonych w rozporządzeniu w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego:

a) Trzy zakłady¹¹⁷ Spółki, w których wykonywano zabiegi fizjoterapeutyczne z wykorzystaniem naturalnych surowców leczniczych, tj. zabiegi bodźcowe, nie posiadały sal wypoczynkowych dostosowanych do wymogów § 7 pkt 4 lit. a-e rozporządzenia w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego¹¹⁸.

Zgodnie z przywołanym przepisem w zakładzie przyrodolecznicyz powinna znajdować się, co najmniej jedna sala wypoczynkowa umożliwiająca wypoczynek po zabiegach, odpowiednio do rodzajów i liczby stanowisk zabiegowych wykorzystywanych przez pacjentów oraz przy uwzględnieniu następujących wskazań:

- przy kąpielach mineralnych liczba leżanek powinna być co najmniej równa liczbie stanowisk zabiegowych,
- przy kąpielach i zawijalniach peloidowych liczba leżanek powinna być co najmniej 1,5 razy większa od liczby stanowisk zabiegowych,
- w zakładach przyrodolecznicyz, w których wykonywane są zabiegi dla kobiet i mężczyzn, sale wypoczynkowe powinny być oddzielne dla każdej płci,
- w salach wypoczynkowych minimalna powierzchnia jednostkowa powinna wynosić 3,5 m² na leżankę,
- w zakładzie, w którym wykonywane są zabiegi niewymagające wypoczynku w pozycji leżącej, powinny znajdować się sale umożliwiające wypoczynek w pozycji siedzącej.

(dowód: akta kontroli str. 785-850)

Prezes Zarządu wyjaśnił: (...) Spółka (...) w każdym ze swoich obiektów posiada własny zakład przyrodolecznicyz, bez konieczności wychodzenia przez pacjentów na zabiegi na zewnątrz budynku, co umożliwia proces leczenia tzw. wanna-łóżko-wanna. Pacjenci po skorzystaniu z zabiegów (...) mają możliwość odpoczynku w swoich pokojach (...). Posiadane przez wszystkie zakłady wypoczywalnie nie są dostosowane do wymogów § 7 pkt 4 lit. a-e rozporządzenia w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać (...). Niemniej jednak są miejscami wyłączonymi z przestrzeni zabiegowej i niewykorzystywanymi w ogóle przez pacjentów. Pacjenci nie chcą korzystać z wypoczynku w zbiorowych salach, gdy mają możliwość przejścia bezpośrednio do swojego pokoju. Wyjątek stanowi wypoczywalnia w obiekcie „Podhale”, z której kobiety korzystają w warunkach kameralnych, po zastosowaniu tamponów borowinowych. (...) Dostosowanie przestrzeni, którą powinny zajmować wypoczywalnie (...), spowoduje zmniejszenie możliwości zabiegowych (...).

(dowód: akta kontroli str. 851-854)

b) Trzy zakłady Spółki, w których wykonywano zabiegi bodźcowe (z wykorzystaniem naturalnych surowców leczniczych), nie posiadały gabinetów lekarskich i punktów pielęgniarskich. Pomieszczenia te (zaopatrzone w leki pierwszej pomocy i zestawy

¹¹⁶ Szpital Uzdrowiskowy „Gryf” z Oddziałem Sanatoryjnym i Zakładem Przyrodolecznicyz, Szpital Uzdrowiskowy „Podhale” z Oddziałem Sanatoryjnym i Zakładem Przyrodolecznicyz, Sanatorium Uzdrowiskowe „Irena” z Zakładem Przyrodolecznicyz.

¹¹⁷ Szpital Uzdrowiskowy „Gryf” z Oddziałem Sanatoryjnym i Zakładem Przyrodolecznicyz, Szpital Uzdrowiskowy „Podhale” z Oddziałem Sanatoryjnym i Zakładem Przyrodolecznicyz, Sanatorium Uzdrowiskowe Irena z Zakładem Przyrodolecznicyz.

¹¹⁸ Z wyjątkiem Zakładu „Podhale” (tzw. oranżeria), gdzie powierzchnia jednostkowa na leżankę wynosiła więcej niż 3,5 m².

do udzielania pierwszej pomocy lekarskiej) znajdowały się w części wspólnej każdego z kompleksów budynków

Zgodnie z § 7 pkt 2 lit. a rozporządzenia w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego w skład zakładu przyrodoleczniczego powinny wchodzić, co najmniej następujące pomieszczenia: gabinety lekarskie, punkty pielęgniarские oraz pomieszczenia zabiegowe zaopatrzone w leki pierwszej pomocy i zestaw do udzielania pierwszej pomocy lekarskiej.

(dowód: akta kontroli str. 785-850)

Prezes Zarządu wyjaśnił: *Uzdrowisko (...) posiada we wszystkich zakładach przyrodoleczniczych system instalacji przyzywowej, który jest bezpośrednio połączony z dyżurkami pielęgniarскими. W przypadku zasłabnięcia pacjenta pielęgniarka jest w stanie dotrzeć na teren zakładu wraz z zestawem do udzielania pierwszej pomocy w ciągu kilku minut. Jeżeli zachodzi potrzeba do pielęgniarki dołącza również lekarz w przypadku obiektu „Gryf” i „Podhale” (...). Większość personelu zabiegowego została również przeszkolona w zakresie udzielania pierwszej pomocy (...). Każdy gabinet planowania zabiegów znajdujący się na terenie zakładu przyrodoleczniczego posiada własną apteczkę (...)*

(dowód: akta kontroli str. 851-854)

c) W trzech zakładach Spółki, w których wykonywano zabiegi fizjoterapeutyczne z wykorzystaniem naturalnych surowców leczniczych, instalacje wody ciepłej i zimnej do hydroterapii nie zapewniały zasilania w wodę o ciśnieniu co najmniej czterech atmosfer. Ciśnienie wody wynosiło około trzech atmosfer.

Zgodnie z § 7 pkt 17 rozporządzenie w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego instalacje wody ciepłej i zimnej do hydroterapii powinny zapewniać zasilanie w wodę o ciśnieniu co najmniej czterech atmosfer.

(dowód: akta kontroli str. 785-850)

Prezes Zarządu wyjaśnił, że *wskazane ciśnienie nie ma wpływu na jakość wykonywanych zabiegów w pomieszczeniach hydroterapii Uzdrowiska. Wszystkie realizowane zabiegi (...) osiągają wymagane parametry techniczne.*

(dowód: akta kontroli str. 851-854)

d) W dwóch zakładach¹¹⁹ pomieszczenia higieniczno-sanitarne znajdowały się w części wspólnej tych kompleksów.

Zgodnie z § 7 pkt 10 rozporządzenie w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego w zakładzie przyrodoleczniczym powinny znajdować się co najmniej dwa pomieszczenia higieniczno-sanitarne, licząc łącznie na 60 osób równocześnie przebywających w zakładzie.

(dowód: akta kontroli str. 785-850)

Prezes Zarządu wyjaśnił, że *pomieszczenia higieniczno-sanitarne (...) znajdują się w bliskiej odległości od zakładu przyrodoleczniczego, co umożliwia pacjentom bezpośrednie z nich skorzystanie. Niemniej jednak planujemy podczas remontu gabinetów zakładów przyrodoleczniczych utworzyć nowe pomieszczenia higieniczno-sanitarne (...).*

(dowód: akta kontroli str. 851-854)

¹¹⁹ Tj. „Irena” oraz „Podhale”.

IV. Wnioski

Wnioski

Przedstawiając powyższą ocenę wynikającą z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹²⁰, wnosi o:

- 1) *Zaprzestanie wykorzystywania produktów, które nie są naturalnymi surowcami leczniczymi do udzielania zabiegów bodźcowych, określonych w załączniku nr 4 do zarządzenia Nr 63/2016/DSM w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju lecni²ctwo uzdrowiskowe.*
- 2) *Realizowanie udzielonych świadczeń opieki zdrowotnej w rodzaju lecni²ctwo uzdrowiskowe, zgodnie z warunkami określonymi w rozporządzeniu w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu lecni²ctwa uzdrowiskowego i zarządzeniu Nr 63/2016/DSM w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju lecni²ctwo uzdrowiskowe.*

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ust. 1 i 2 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Szczecinie.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Szczecin, dnia 29 czerwca 2018 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Szczecinie

Kontroler
Ewelina Czerepska
starszy inspektor kontroli państwowej

Dyrektor

¹²⁰ Dz.U. z 2017 r., poz. 524 ze zm. – dalej: ustawa o NIK.